

מתנת חסד

שיעון חזק היומי בדרך קצרה

לע"נ הגאון ר' יצחק בן ר' קלמן הלוי לנדא זצ"ל
הערת והצטווה שלי 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 79 פרשת תרומה תשע"ד

יומא פד-פח סוכה ב-ג

דף פד לרב אסור להרוג כלב שוטח גם בוריקת חפץ, ולשמואל מותר להרוג מרחוק, וכן משמע בבביתא שהורגים אותו בדבר הנוקד, והמתחנך בו מסתכן, ויוריד בגדיו וירוק, וכן עשה רב הונא בר רב יהושע כשהתחנך בו כלב שוטח, וקרא על עצמו החכמה תחיה בעליה, ומי שהכלב נשכו ימות, אך תקנתו היא שיביא עור צבוע זכר ויכתבו עליו, אני פלוני ב-פלוגית ואני כותב עליו בעור צבוע זכר כנתי קנתי קלירוס, או שכותב קנדי קנדי קלירוס ק-ה ק-ה' צב-קות אמן אמן סלה, ויפשוט בגדיו ויקברם בבית הקברות ליי"ב חודש ויוציאם וישרפם, ויפזר האפר בפרשת דרכים ובאותם ימים חודש ישנה מים רק בקנה של חותשת, במא ריאה בבבאי יש שר ויסתכן, ולאבא בר מרתא שהוא אבא מר מריומ עשתה אמו קנה של זהב.

ר' יוחנן חלה במחלת צפדינא והלך לנכרית שעשתה לו רפואה יום ה' ויום ו', אמר לה מה אעשה בשבת, אמרה לו אינך צריך, אמר לה אם אצטרך מה אעשה, אמרה לו השבע לי שלא תגלה ונשבע שלא יגלה לאלוקי ישראל, ובכ"ז דרש את הרפואה הזו בשיעורו, שהשבעה היתה שלא יגלה לאלוקים אך לישראל כן יגלה, ואין בזה חילול ה' שאמר לה מתחילה שהיא יגלה, ורב אחא בר אמי אומר שהרפואה היתה מי שאור שמן זית ומלח, ולרב יימר הרפואה היא שאור שמן זית ומלח, ולרב אשי זה שומן של כנף אווז, ואביי אמר שעשה הכל לומר הועיל לו עד שמצאלי אחד אמר לו שביאי גרעניי זיבם שלא הביאו שלישי ושרפם בתורו במרת חרשה וידיבק בשניו, ואז התרפא, ומחלה זו מגיעה כשאוכלים לחם חיטים חם, ומאכילת שיירי סאס דהיסנא, והיסמין לחולי זה כשמניחו משהו בפיו ויורד לו משורות שיניו, וכשר יוחנן חלה בזה עשה כן אף בשבת והתרפא, והתהר שלו הוא שזה סכנת נפשות כי הוא מתחיל בפה וגומר בבני מעיו, ורב חיאי בר אבא שאל שזה דעת יחיד, אמר ר' יוחנן שרבנן מודים למתיא לענין כלב, ולכאורה יש להביא לכך ראייה מבביתא שאומרת שמתיא בן חרש מותר למי שאחזו ייקון לאכול בשר חמור, ולמי שנושכו כלב שוטח לאכול חמץ כבד שלו, ומותר לחושש בפיו לשים סם בשבת, ולחכמים אין באלו משום רפואה, ולכאורה יש לדייק שתוכמים מוטעים הם, וס' לדחות שממטיעם ג' מקוים עד למחלת סוכני, ולכאורה כך מסתבר 'שמ' ישמעאל בר' יוסי אמר שמטיעם ג' דברים ממתא בן חרש, שמקוים הם, לסוכני, ומי שנושך מכלב שוטח יכול לאכול לחמץ הכבד שלו, וכן החושש בפיו מותר לתת סם, ולחכמים אין באלו משום רפואה, ומשמע שבאו למעט מהשנים האחרונים, ויש לדחות שהסכימו בשנים הראשונים והנחילו בחושש בפיו, ולכאורה יש להביא ראייה ממה שנהג רבה בר שמואל שר"א בר' יוסי וביא בשם מתיא בן חרש, שמעורבש שהחייח מאכלים אותה עד שתשכח בשרה, ומי שנושך מכלב שוטח יאכל מחצר כבד שלו, וחכמים אומרים בזה ולא באחרת ופשוט שהם לא חלקו במעוברת א"כ יוצא שחלקו בזה, ורב אשי מייקך מהמשנה שאמר שהביא את המחלוקת בכלל מביאים ידן נוסף של מתיא בסם ולא שחלקו בזה חכמים.

המשנה מוסיפה שוב מפני שהוא ספק נפשות שדוחה שבת, וזה לחדש כדברי רב שאף ספק לגבי שבוט הבא מותר, כגון שאמרוהו שצריך רפואה ה' ימים ועומדים ביום ו' שלא אומרים שנתנה עוד יום שלא יצטרך לקחת ב' שבתות, וכן אומרת הבביתא מפורש שלא רק לשבת אחת מחללים אלא גם לב' שבתות, ולא עושים את זה ע"י נכרי או כותי אלא בגדול בישראל ולא עושים את זה על פי גשם או כותים אף מצריפים אותם כדעה נוספת,

מפקחים פיקוח נפש והזוי משובח לך צריך לשלם ב"ד, וכאשר רואה שנפל לים יודדו לפרוס מצודה ולנשולתו ואפילו שצד עימו דגים, וכן אם נפל תינוק לבור יודדו לעקור חוליא והתלתו ואף שעושה מדרגה, וכן אם נעללה דלת בפני תינוק מדרור לשרבה להצניא, ואף שמתכוון לשרבה ולהשתמש בנסרים שלמים, ומותר לככות ולהפסיק גחלים בפני דליקה ואף שהגחלים נעשים מתאימים לצליה, והחידוד בכל זה שלא רק בנפל בים צריך להדור, אלא אפילו בבור שהוא יושב ללא נוק אך עדיין הוא מפחד שם, ובנעולה הדלת ישנה אפשרות לעמוד בצד הדלת ולשחק עם באוונים, ומבכבים ומפסיקים החידוד הוא מותר לחצו אחרת.

לשמור על הולכים בפיקוח נפש אחר רוב, ולכאורה אם יש ט' ישראלים וכותי אחד וראי הולכים אחר רוב ישראל, וכשי חצי חצי זה ספק נפשות ומקילים, וכשי ט' כותים וישראל אחד זה ספק, שכל קבוע הוא כמחצה על מחצה, ויש לומר שהחידוד הוא אפילו שכרשו אחרת אחרת ולא אומרים שמה שפשוט הוא מהדר, ולכאורה ר' יוחנן חולק שהוא אומר שאם יש ט' כותים וא' ישראל באותה חצר מפקחים אך לא בחצר אחרת, ויש לומר ש' יוחנן דיבר שכרשו מפקח, ושמואל דיבר שכרשו כולם והתווק ישראל במקום החדש, ולכאורה יש משנה שני מעורבת ומצא בה תינוק מושלם אם רוב העיר יהודים יורד, ואם הרוב כותים הוא כותי, ואם חצי חצי הוא כישראל, ורב אומר שזה רק להחיותו אך אינו ישראל מיוחס

דף פה ולשמורל הוא ישראל רק לענין פיקוח הגל, ומשמע רק ברוב ישראל, וצריך לומר ששמואל מדבר על הרישא שכתוב שאם הרוב כותים הוא כותי ולענין פיקוח הגל אף ברוב כותים מפקחים, והוא כותי רק לענין אכילת גבילות, וברוב ישראל הוא פיקוח לענין השבת אבידתו, וחצי חצי הוא ישראל לענין נזיקין, ובמקרה שנגח שור שלנו לשורו פטור, שהוא יביא ראייה שהיא ישראל ליתן, והנ"מ ראייה שכשור נגח שור שלנו שחצי הוא משלם, והחצי השני שכותי יביא יאמר שחצי שביא ראייה שאינו ישראל יקח כדיו כותי.

המשנה מאריכה בפיקוח הגל, והכוונה שלא רק ספק הוא שם ספק לא, שאם הוא שם הוא ח'י, אלא אפילו הוא שם אלא שיש ידע או חזי הוא לכוין שיש ישראל, אלא אפילו אם ספק אלו הוא כותי מפקחים, מה שכתוב מצאוהו חי מפקחים לחוש מפקחים עם לחי שנה.

מה שכתוב אם מת נפוחו, החידוש הוא אפילו לריהודה בן לקיש בבביתא שלא מצילים מת מפני דליקה, ור' יהודה בן לקיש אמר ששמע שמצילים מת מפני דליקה, ודוקא שם שאדם כהן על מתו ואם לא נתיר לחייל יבא לככות אך כאן אינו בהול עליו.

יש דעה שבודק עד חוטמו, ויש דעה שבודקים עד לבו, אם ברק ומצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתונים, וכן היה מעשה שמצאו שמתו העליונים והתחתונים היו חיים, ולכאורה נחלקו תנאים אלו כמו המחלוקת בבביתא מהיכן הוולד נוצר, שיש אומרים מראשו כמו שכתוב ממעי אימי אתה גורי, ועוד פסוק גזי נדרך הולד ליכני, ולאבא שאלו הוא נוצר מטבורו ושולח ושרשים לצדדים, ויש לומר שאבא שאלו דיבר רק על יצירה, שהוא סוכר שכל דבר נברא ממצעיותו, אך דאי לענין פיקוח נפש עיקר החיות הוא מהחוטם, שכתוב כל אשר רוח חיים באפיו, ורב אומר שהמחלוקת היא אם ברק מלמטה, ולכו"ע אם ברק מלמעלה עד חוטמו אין צריך לבדוק יותר, שכתוב כל אשר רוח חיים באפיו.

כהלכנו ר' ישמעאל ור"א בן עזריה, ור"א חסדו ר' ישמעאל בר' ר"א בן עזריה הלכו אחריהם, ושאלו בפניהם מנין שפיקוח נפש דוחה שבת, ר' ישמעאל הוכיח מצא במחורה שהו ספק אם בא להרוג ובכ"ז מותר להרגו, למרות ששפיקוח דמים מטמא את הארץ ומסלק הרכינה, ק"ו שפיקוח נפש דוחה כל התורה, ור"ע הוכיח מהפסוק וכו' יודע איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי קאנתו למות ולא מעל מזבחי של מפסיק עבודה, **עמוד ב'** ור' יוחנן אמר שזה רק לעדות להמית, אך החיות מפיסקה הבורה להציל, ואם עבד שרוק ספק אם יציל ובכ"ז דוחה עבודה שדוחה שבת, ק"ו שפיקוח נפש דוחה שבת, ור"א הוכיח מפסלה שהיא אחר דוחה שבת, רמ"ח אבריו דאי דוחה שבת, ור' יוסי בר יהודה לומד מהפסוק את שבתו ושמורתו, ואין לומר לכולם שכתוב אף, לחלק, לצורך פיקוח נפש אין צריך לשמור, ור' יוחנן בר יוסף לומד מהפסוק כי קודש היא לכם שהיא מסורה בידיכם ולא אתם בידה, ור"א בן מנסיא לומד משמור בני ישראל את השבת, שהתורה אומרת שדליק לחלל שבת ארשת כדי ששמור הרבה בשבתו, שמואל אומר שאם היה שם היה מביא פסוק שעדיין מכולם שכתוב וחי בהם ולא שימות בהם, ורבא אומר שלכולם יש פירכא ולשמואל לא, שאין ללמוד ממחירת כמו שרבא למד שחתה' להרוג את שהגב יודע שאדם עומד על ממונו ובא

להרוג, והבא להרגו השכם להרגו, וזה נאמר רק בהצלה ודאית, וגם דרשת ר"ע מהפסוק מעם מבחי יש לדחות שניתן ללמוד כאביי, שמוסריס לו ת"ח לראות אם יש ממש בדבריו, ועוד שזה רק בהצלה ודאית, ומחלימוד של שמואל לומדים גם ספק פיקוח נפש, וע"ז אמר רבינא או ר"נ בר יצחק שעדיף גרעין לפלל חרף אחד מסלים מלאים דלעת.

משנה יצאח ואשם ודאי, מכפרים, מיתה ויהי"ב מכפרים עם תשובה, תשובה לבד מכפרת על עבירות קלות, עשה ולאויים, ועל חמורות היא רק תורה עד יו"כ, האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב לא עוורים לו לעשות תשובה, וכן אם אומר אחטא ויו"כ מכפר אינו מכפר, עבירות שרוק בינו למקום יו"כ מכפר, ומה שבין אדם לחבירו אין יו"כ מכפר עד שירצה את חבירו, וכן דרש ר"א בן עזריה מכל חטאותיכם לפני ה', שרוק החטאות של לפני ה' מועיל להם יו"כ, ובין אדם לחבירו מועיל רק שכמרה אותו, ור"ע אמר אשירכם ישראל שאתם מיטהיים לפני אביכם שבשמים, כמו שכתוב וזקחתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ועוד כתוב מקוה ישראל ה' וכמו שמקוה מטהר הטמאים כך הקב"ה מטהר את ישראל.

גמרא המשנה אומרת אשם ודאי מכפר ומשמע שאשם תלוי לא, אף שכתוב בו כפרה אך אינו כפרה גמורה, ועוד חילוק שאשם תלוי יו"כ מסיים כפרתו, ואילו חטאות ואשמות ודאי, יו"כ לא מסיים כפרתם שחייבים גם אחר שעבר יו"כ.

במשנה משמע שמיטה וסורים אינם מכפרים בפני עצמם, ולכאורה לדעת רבי על כל עבירות שבתורה יהי"ב מכפר וסילו לא עשה ומשנה, חוץ מפורק עול המגלה פנים בתורה והמפר בריב בשר שי"ב מכפר להם רק אם עשה תשובה, ויש לומר שהמשנה כרבי, ותשובה צריכה יו"כ אך יו"כ אינו צריך תשובה,

לכאורה אם תשובה מכפרת על לאו ק"ו שתכפר על עשה, ורב יהודה מביא שלא, והכוונה שניתן לעשה, אך ישנה בבביתא שמבטלת במשנה שקלות זה עשה ולא תעשה, מלבד לא תשא, **דף פו** יש לומר שנקטו דוגמא לא תשא וכל הדומים לו, והבביתא שר' יהודה אומר שמה שהוא מלא תשא ומטה יו"כ מכפר, ומלא תשא ומעלה תשובה תולה יו"כ מכפר, יש לומר שהכוונה ליו"כ וכל הדומה לו, ויש להביא ראייה מהבביתא שכתוב בתשובה ונקח, וזה הוא כלל לא תשא שכתוב לא יניקא, ואין לומר שזה כולל כל הלאוים שכתוב את שמו שרוק שמו אינו מכפר ושאר לאוים כן, ויש לומר שחלקן בזה תנאים שבבביתא אחרת אומרת שתשובה מכפרת על עשה ולא תעשה הניתק לעשה, ועל כריתות ומיתת ב"ד ולא תעשה גמור תשובה תולה יו"כ מכפר.

ר"א דרש שכתוב נקה וכתוב לא יניקא, והביאור הוא שמנקה לשבים ולא למי שאינם שבים. **ר' מתיא בן חרש** שאל את ר"א בן עזריה ברומי שמע עיש ד' חילוקי כפרה שדרש ר' ישמעאל ואמר לו שיש ג' חילוקים, ועם כל אחד יש תשובה שאם עבר על עשה ושב מחטאי לו שכתוב שובו בנים שובבים, עבר על לאו ועשה, תשובה תולה לו יו"כ מכפר, שכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם, עבר על כרת ומיתת ב"ד ועשה תשובה, היא תולה עם יו"כ וסורים מטיקים, כמו שכתוב ופקדתי שבטש פשעם ובנגיעים עוונם, אך מי שיש בידו עול חילול ה', אין כח בתשובה וביו"כ תללות ולא ביסורים למרק אלא כולם תולים ומיתה ממרקת שכתוב ונגלה באוני ה' בעקבות אם יכופר עון הזה לכם עד תמותון,

רב אומר שחילול ה' הוא כשהוא אינו משלם מיד על בשר שלקח מהטבת, ואביי אומר שזה רק במקום שלא תובעים, וכשתובעים אין חילול ה' בזה, ורבינא אומר שבמחאה מחסיא תובעים, וכשאביי קנה בשר מב' שותפים שילם וזו לכל אחד מהם ואח"כ חישב עמו, ר' יוחנן אומר שאם הוא ילך ד' אמות כל תורה ותפילין לו יהיה חילול ה', יצחק מבית ר' ינאי מביא שחילול ה' הוא אם חבירו מחבישים בו מפני השמעות שיש עליו, ר"נ בר יצחק אומר שחילול ה' הוא ששומרים על משהו שאלוקים ימחל על מעשיו, אביי מביא על פי הפסוק ואהבת את ה' אלוקיך ששמים יתאהב על ידך שיקרא וישנה וישמש ת"ח ומשאו ונתנו עם כולם בנתח, ואומרים עליו אשרי אביי ורבו שלמדוהו תורה, אי למי שלא למד תורה אור כמה מתוקים דרכי פלוני שלמד תורה ועליו אמר הכתוב באמנה ואשרי כן אתפאר, אך מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח אך אינו נושא ונותן עם הבביתא באמנה ודיובור אינו בנתח, ואומרים עליו איי פלוגי שלמד תורה, אי לאביו יתנו מלמדוהו, פלוגי שלמד תורה ראו כמה מעשיו מקולקלין ודרכיו מכווערים, ועליו נאמר באמור עליהם עם ה' אלה ומארצו יצאו.

ר' חמא בר חנינא אומר שתשובה גדולה שמביאה רפואה לעולם שכתוב ארפא משוכותכם ואתכם נדבה, ר' חמא בר חנינא הקשה שכתוב שובו בנים שובבים שישאלו ואתכם נדבה כתוב ארפא משוכותיכם, ויש לחלק שבתשובה מיראה נשאר שובבים, ובתשובה מאהבה נרפאו משוכותם, ר' יהודה הקשה שכתוב שובו בנים שובבים ארפא משוכותיכם ובפסוק אחר כתוב אנכי בעלתי בכס ולקחתי אתכם אחד משרי בנים ממשפחה, ויש לחלק שמיראה או מאהבה נקראים בנים, ומיטריס נקראים בעבדים למין בעלות,

ר' לוי אומר שתשובה ר' גדולה שהיא מגיעה עד כסא הכבוד שכתוב שובה ישראל עד ה' אלוין, **עמוד ב'** ר' יוחנן אמר שתשובה גדולה שהיא דוחה לאו בתורה שכתוב לאמר ה' ישלח איש את אשורו והלכה מאתו והיתה לאיש אתר הישוב אליה עוד הלא נתנו תתנן הארץ ההיא ואת זנית ועיני רבים, ושוב אלי נאום ה', ור' יוחנן אמר שתשובה גדולה שמקרבת הגאולה כמו שכתוב ובה לציון גואל ולשבי פשע ביעקב שהגואל מגיע בגלל שבי הפשע, ור"ל אמר שתשובה גדולה שדודנות נעשים לו שנגנות, שכתוב שובה ישראל עד ה' אלוין כי כשלת בעוונך שהעונך שהוא מזיד הופך למכשול, ומה שר"ל אמר שדודנות נעשות כזכויות שכתוב וישוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה, זה בתשובה מאהבה, אך מיראה נעשות שנגנות, ר' יוחנן אמר שתשובה גדולה שמארכת ימיו של אדם שכתוב וישוב רשע ועשה משפט וצדקה יחיה.

רבה בר מרי אומר שמדת הקב"ה אינה כמדת בית ודם שאם מקדים חבירו ספק אם הוא מתפייס וגם אם ספק מתפייס בדברים, אך הקב"ה אף אם אדם עבר בעבירה בסתר הוא מתפייס בדברים כמו שכתוב קחו עמכם דברים ושובו אל ה', והוא מחזיק לו טובה כמו שכתוב וקח טוב וגם נחשב לו כאילו הקריב פרים, כמו שכתוב ונשלמה פרים שפתינו, ולא מדובר בפני חובה שכתוב ארפא משוכותם אוהבם נדבה, ור"מ אמר שתשובה גדולה שבשביל יחיד שעשה תשובה מחילים לכל העולם שכתוב ארפא משוכותיכם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו ולא כתוב מהם,

רב יהודה אומר שבעל תשובה נקרא כשכאב לידו דבר עבירה וניצול מבא ואתה אשה באותו מצב ובאותו מקום.

רב הקשה שכתוב אשרי נשוי פשע כסוי חטא, וכתוב בפסוק אחר מכה פשעיו לא יצליח וביאר ר' שבחטא מפורסם לא יכסה, ובחטא שנינו מפורסם יכסה, ור"נ חילק שבחטא שבין אדם לחבירו לא יכסה ושבין אדם למקום יכסה.

ר' יוסי בר יהודה אומר שאדם שעבר עבירה פעם אחת מוחלין לו וכן אחר פעם שניה, וכן אחר פעם שלישית, אך אחר פעם רביעית לא מחילים לו, שכתוב כל אומר ה' על שלושה פשעי ישראל לא ארבעה לא אשבע, ועוד כתוב הן כל אלה יעל פשעמי ושלוש עם גבר, וצריך פסוק נוסף שהפסוק הראשון נאמר בציבור והפסוק השני מחדש גם ביחיד.

עבירות שהתורה עליהם כבר ביה"כ אחד לא יתודה עליהם, שוב ביה"כ הבא, אך אם שנה בהם, ויתודה עליהם, ואם לא שנה ובכ"ז התורה עליהם שוב, קוראים עליו הפסוק ככלב שם על קיאו כסיל שונה באולתו, לדעת ר"א בר יעקב הוא משוכב שכתוב כי פשעי אני אדע והטאיתי נגדי תמיד, ומה שכתוב כסיל שונה באולתו נאמר על מי שעובר בעבירה פעמים כמו שאמר רב הונא שהעבירה הותרה לו והיינו שנעשית לו כהיתר.

